ALEGERILE LIBERE ÎN SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ [*]

Excelența voastră, domnule Președinte al României, Nicușor Dan,
Stimate domnule Prim-ministru, Luca Niculescu,
Stimată doamnă Președinte a Curții Constituționale, Elena-Simina Tănăsescu,
Stimați membri ai Biroului Asociației Curților Constituționale Francofone,
Doamnelor și domnilor,

Îmi exprim întreaga recunoștință față de gazdele evenimentului de astăzi pentru invitația de a participa la această reuniune de înalt nivel.

Tema reuniunii de astăzi reflectă o preocupare imperativă a prezentului.

În acest context, prezentarea domnului Președinte Christoph Grabenwarter, consacrată libertății sufragiului în era transformării digitale, ne oferă un punct de plecare firesc pentru examinarea experienței constituționale a Republicii Moldova.

Libertatea sufragiului presupune nu doar absența constrângerilor în momentul exprimării votului, ci și existența condițiilor care-i permit alegătorului să-și formeze voința în mod liber și autonom. Transformarea digitală ne obligă să examinăm această garanție constituțională într-un context în care informațiile, influența politică și chiar mijloacele de corupere electorală circulă prin mecanisme tehnologice din ce în ce mai sofisticate.

Din această perspectivă, aș dori să vă prezint experiența Curții Constituționale a Republicii Moldova, pornind de la două hotărâri recente, în care Curtea a fost chemată să aprecieze consecințele unor asemenea fenomene asupra libertății alegerilor și a legitimității rezultatului electoral.

Aceste preocupări au stat în centrul Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 12 din 16 octombrie 2025, prin care am confirmat rezultatele

[*] Acest discurs a fost susținut de dna Domnica Manole, Președintele Curții Constituționale a Republicii Moldova, în cadrul Reuniunii de lucru cu participarea membrilor Biroului Asociației Curților Constituționale Francofone, sub genericul „Societatea informațională și democrația constituțională, desfășurată la București, în data de 6 noiembrie 2026.

alegerilor parlamentare care au avut loc la 28 septembrie 2025 și am validat mandatele deputaților aleși ai acestei legislaturi.

Punctul de plecare al Curții a fost că legitimitatea Parlamentului nu rezultă doar din corectitudinea aritmetică a numărării voturilor, ci presupune că votul a fost universal, egal, direct, secret și, mai ales, liber exprimat.

În acest sens, Hotărârea nr. 12 a evidențiat că obligația statului de a asigura alegeri libere depășește integritatea rezultatului electoral în sens restrâns. Ea privește și circulația opiniilor și informațiilor politice în perioada preelectorală, precum și egalitatea de șanse dintre concurenți.

Alegătorul trebuie să poată lua o decizie autonomă, fără ca opțiunea lui să fie deturnată prin finanțări neclare, conturi neautentice, publicitate mascată, tehnici manipulatoare ori conținut generat și amplificat prin inteligența artificială.

În această cauză, Curtea Constituțională a luat act de constatările autorităților și ale observatorilor naționali și internaționali privind răspândirea informațiilor false pe platformele online, utilizarea unor rețele de conturi neautentice, a roboților și a „fermelor de troli”, precum și existența unor acuzații grave de ingerințe străine și de finanțări provenite din exterior, în special din Federația Rusă. Aceste fenomene nu au fost tratate ca simple incidente de comunicare politică, ci ca riscuri potențiale pentru libera formare a voinței electorale.

Hotărârea evidențiază, mai întâi, că protecția constituțională a alegerilor include obligația pozitivă a statului de a proteja votul liber și în mediul digital.

Această obligație poate presupune identificarea clară a publicității electorale online, transparența identității sponsorilor și a tehnicilor de difuzare, declararea finanțării activităților digitale și responsabilizarea terților care desfășoară, în fapt, activități de campanie. Platformele trebuie, la rândul lor, să asigure transparența datelor referitoare la publicitatea politică și la sponsorii acesteia.

Prin urmare, problema constituțională nu constă în utilizarea tehnologiei ca atare, ci în identificarea garanțiilor care împiedică transformarea acesteia dintr-un instrument al participării democratice într-un instrument de denaturare a voinței electorale.

Totuși, protejarea procesului electoral nu poate justifica un control nelimitat asupra discursului politic. Curtea a subliniat necesitatea consolidării competențelor autorităților în raport cu platformele de partajare a conținutului, dar cu condiția ca libertatea de exprimare a utilizatorilor să nu fie restrânsă în mod disproporționat. Statul trebuie să combată manipularea coordonată, fără a transforma combaterea dezinformării într-un instrument de suprimare a pluralismului politic.

O altă concluzie a hotărârii Curții vizează standardul anulării alegerilor. Existența dezinformării, a ingerințelor sau a altor nereguli, oricât ne-ar preocupa acest fapt, nu conduce automat la invalidarea scrutinului. Anularea alegerilor este o măsură *ultima ratio*. Ea poate interveni numai dacă încălcările sunt dovedite, sunt suficient de grave și au influențat rezultatul alegerilor ori atribuirea mandatelor într-o măsură care face imposibilă stabilirea voinței reale a electoratului. Neregulile minore sau pur formale nu pot justifica anularea rezultatului, deoarece o asemenea soluție ar putea încălca dreptul la alegeri libere.

În aplicarea acestui standard, Curtea Constituțională nu se substituie organelor electorale, instanțelor de contencios electoral sau autorităților de urmărire penală, ci își fundamentează analiza pe hotărâri judecătorești definitive și pe actele autorităților competente, respectând autoritatea lucrului judecat.

În acest caz, deși au fost constatate încălcări și riscuri serioase în mediul informațional, nu s-a demonstrat că rezultatul general al scrutinului a fost influențat decisiv. Din acest motiv, Curtea a confirmat rezultatele alegerilor și a validat mandatele deputaților aleși. Ea a mai decis să sesizeze Parlamentul cu o solicitare de consolidare a cadrului normativ și a competențelor instituționale aplicabile platformelor digitale, mai ales în perioadele electorale.

În acest context, aș dori să evoc și Hotărârea Curții Constituționale nr. 25 din 28 noiembrie 2024, prin care Curtea a confirmat rezultatele alegerilor prezidențiale desfășurate în acel an. Ea este relevantă pentru tema reuniunii noastre, deoarece arată că, în societatea informațională, amenințările la adresa libertății votului nu mai pot fi împărțite între cele care se produc în mediul fizic și cele care se produc în mediul digital.

În acea cauză, Curtea a examinat informațiile prezentate de autoritățile competente cu privire la un fenomen de corupere electorală de o amploare fără precedent. Mecanismele descrise utilizau tocmai instrumentele societății digitale: date personale colectate prin platforme de comunicare, conturi bancare deschise în străinătate și aplicații mobile prin intermediul cărora erau transferate mijloace financiare în schimbul exprimării votului într-un anumit mod.

Această realitate ne obligă să privim într-o manieră mai largă însăși noțiunea de integritate electorală. Tehnologia este folosită adesea ca infrastructură prin care se organizează, se coordonează și se finanțează influențarea nelegitimă a unor alegători.

Curtea a subliniat atunci că votul secret și liber exprimat reprezintă un element fundamental al alegerilor democratice și că vânzarea sau cumpărarea votului este incompatibilă cu ideea unei competiții electorale bazate pe idei și programe politice. Mai mult, Curtea a reținut existența unei obligații constituționale pozitive a autorităților de a lua măsurile necesare pentru asigurarea exprimării libere a voinței poporului și a cerut îmbunătățirea mecanismelor de combatere a corupției electorale, inclusiv pentru a răspunde modalităților noi prin care aceasta se manifestă.

Hotărârea din 2024 a ridicat și o altă problemă relevantă pentru formarea liberă a voinței electorale. Este o problemă care persistă în Republica Moldova de foarte mulți ani: utilizarea autorității bisericii pentru influențarea opțiunii politice. Curtea a reiterat că separarea dintre cultele religioase și stat funcționează în ambele sensuri. Autonomia cultelor protejează religia împotriva ingerințelor statului, dar nu legitimează intervenția instituțională a cultelor în procesul electoral. Susținerea unui candidat în cadrul evenimentelor religioase poate afecta egalitatea competiției și poate exercita o influență deosebită asupra deciziei alegătorilor.

Privite împreună, Hotărârea nr. 25 din 2024 și Hotărârea nr. 12 din 2025 descriu aceeași transformare constituțională. Libertatea alegerilor nu mai poate fi protejată exclusiv prin garantarea secretului votului exprimat la urne. Trebuie protejată și autonomia procesului prin care cetățeanul ajunge să facă alegerea.

Această autonomie poate fi afectată prin bani, prin autoritatea socială sau religioasă, prin manipularea informației ori prin combinarea tuturor acestor instrumente cu tehnologiile digitale. Din perspectiva Constituției, însă, criteriul rămâne același: voința exprimată la urne trebuie să fie, în mod real, voința liberă a alegătorului.

Dar tehnologia nu reprezintă doar o sursă de riscuri pentru integritatea electorală. Ea poate constitui și un instrument de consolidare a garanțiilor democratice, dacă este însoțită de mecanisme adecvate de transparență, securitate și control.

Venim din jurisdicții diferite, dar cred că problema cu care ne confruntăm este comună. **Cum putem valorifica posibilitățile oferite de tehnologie fără a compromite libertatea alegerilor și încrederea cetățenilor în legitimitatea rezultatului electoral?** Este una dintre întrebările decisive ale timpurilor pe care le trăim.

Vă mulțumesc.